

Muuttuva äänimaisema – johdatus tutkimukseen

Kirjamme pääotsikko ”Kuultava menneisyys” viittaa korvin ja silmin vastaanotettavaan läpikuultavaan, kajastavaan tietoon. Äänimaisematutkija saa tukeutua työssään kaikkiin aisteihinsa, mutta erityisesti kuuloaistin välittämä, kokemuksellinen tieto on hänelle olennaisen tärkeää. Kirjassamme tätä tietoa välittävät menneisyydestä kertovat aineistot: historialliset dokumentit sekä haastattelu- ja esinetodisteiden antamat vaikutelmat, jotka johtavat kadonneisiin ääniin. Itse äänet ovat useimmiten tavoittamattomissa yhtä lailla kuin mennyt aika, jota aineistoillamme pyrimme tuomaan kuultavaksi. Näitä kuultokuvia tämän kokoelman otsakkeen alle on kerätty kaksitoista.

Ehkä kadonneet tai harvinaiseksi käyneet äänet ja äänimaisemat toimivat myös jonkinlaisina etappeina, joita vasten peilaamme äänimaiseman muuttumista. Muutoksen vakioiminen yksittäisiin, staattisiin kiintopisteisiin sisältää kuitenkin vaaran kokonaisuuden katoamisesta näköpiiristä. Siksi muutoksen tutkiminen vaatii historiallisen perspektiivin, sillä muutosta ja asioiden katoamista ei voi havaita ilman vertailukohtia. Tällä tavoin historiallinen aspekti on läsnä myös niissä artikkeleissa, joissa ei suoraan pohdita esimerkiksi modernisaatioon liittyvien rakenteellisten muutosten, kuten kaupungistumisen, autoistumisen, teknologian kehittymisen tai kaupallistumisen vaikutusta äänimaisemaan.

Fredric Jamesonin mukaan nykyajassa on aivan viime aikoihin saakka vallinnut sanaton yhteisymmärrys niistä modernin piirteistä, jotka eivät enää ole toivottavia tai arvossaan. Yhdeksi modernin ”epämuodikkaaksi” piirteeksi Jameson mainitsee modernin loputtoman ja itsetarkoituksellisen päämäärähakuisuuden uudesta kohti vielä uudempaa: vain kaikkein uusin on kaunista! Tämän teleologian nykyajassa toisinaan herättämät negatiiviset ajatukset liittyvät hänen mukaansa siihen, että modernin niin kutsutut uutuudet olivat useimmiten vain saman asian tarkastelua hieman eri puolelta tai muunneltu versio vanhas-

ta. Jameson ennustaakin, että vastakohtana tälle samojen ideoiden uutuuksi-
na esittelylle olemme todistamassa oikeasti vanhojen asioiden arvostuksen pa-
luuta.¹

Useiden kirjan artikkeleiden voikin tulkita kommentoivan modernin nälkää
uutuuteen, jatkuvaan liikkeeseen ja samojen asioiden kierrätykseen. Tämä näl-
kä on synnyttänyt eräänlaisen kasauman samanlaisuutta. Äänimaiseman kan-
nalta se on merkinnyt jossain määrin yksipuolistumista.

Kaupungistumisen ja liikenteen lisääntymisen seurauksena moottoreiden
hurina on jo vuosikymmenien ajan dominoinut etenkin urbaania äänimaise-
maa. Yhteiskuntamme yhä voimakkaamman kaupallistumisen vuoksi saman-
kaltainen musiikki ja samoja kulttuurisia representaatioita kierrättävät äänelli-
set mainokset tuntuvat valtaavan yhä uusia tiloja. Niitä voi kuulla ostoskeskuk-
sissa, ravintoloissa ja kotienkin seinien sisäpuolella. Myös uusista musiikkikap-
paleista kuulija voi tunnistaa vanhoista musiikkiesityksistä tai muusta popu-
laarikulttuurista otettuja ”sampleja”, kuten käy ilmi Juha Korvenpään artikke-
lista. Modernin veturina toiminut tekniikka valjastetaan replikoimaan käsityöl-
lä valmistettujen soittimien ääntä vanhoja soittimia helpommin liikutettavassa
muovikuoressa, mistä Marko Aho kirjoittaa omassa artikkelissaan.

Jos äänimaisemaa hallitsee uutuutena esiintyvien samanlaisten tekijöiden
paljous, niin syntyykö sen vastareaktionä kaipuu vanhojen, pysyvyyttä tai vain
mennyttä maailmaa edustavien äänten pariin? Monissa artikkeleissa esiin tule-
vat äänet ovat ääniä, joita pidetään kauniina, joihin liitetään pysyvyyttä ja nos-
talgiaakin – lasten ulkoleikkien riemukkaat huudot, italialaisen pikkukylän talo-
jen ikkunaluukkujen vuosisatainen rytmi, linnunlaulu ja vanhanmallisella kes-
kimoottorilla kulkevan veneen harvatahtinen papatus. Onko niiden esiin nos-
taminen ja muisteleminen oire kyllästymisestä modernin jatkuvaan liikkeeseen
ja äänimaiseman yksipuolistumiseen, jää lopulta lukijan oman tulkinnan va-
raan. Ehkä jotakin ajastamme kuitenkin kertoo se, että mainitut äänet tuntuvat
yhä useammin jäävän ”kulutuksellisen ja teknologisen yhtenäiskulttuurin tuot-
taman äänihegemonian alle”, kuten Outi Ampuja artikkelissaan kirjoittaa.

Toisaalta myös kaupunkien ääniin liittyy muistoja. Urbaani äänimaisema ei
ole staattinen kokonaisuus, vaan se elää teknisten innovaatioiden ja sosiaalis-
ten toimintamallien muuttumisen mukana. Kaupunkien meluksikin koettujen

äänien rinnalta on löydettävissä urbaanin monimuotoinen ja esteettinen ääniympäristö. Muiden muassa tähän kiinnittää artikkelissaan huomiota säveltäjä Petri Kuljuntausta, joka käsittelee Yleisradion studioteknologiaa ja -koulutusta.

Tallennettu tai julkisesti esitetty populaarimusiikki linkittää nykypäivän menneeseen ja herättää eilisen tapahtumat henkiin. Tässä suhteessa on ehkä tarpeetonta etsiä perimmäistä vastausta siihen, muodostaako nykyihminen äänimuistonsa itse koetusta menneisyydestä vai kaihoisasta iskelmästä, jonka äänimaisema on seisahtunut viisikymmenluvun ikuiseen kesään lavatansseineen ja tervahöyryineen. Heikki Uimosen tässä kokoelmassa tarkastelema suomalaissiirtolaisten Sointula-yhteisö rakennettiin sata vuotta sitten Kanadaan miltei koskemattomaan luontoon. Muutokset yhteisössä ja sen elinkeinorakenteessa ovat jättäneet jälkensä alueen ääniympäristöön, toisin kuin saarella soittaviin suomalaisiin iskelmiin, jotka ovat muun musiikin ohella säilyneet vuosikymmeniä Sointulan orkesterien ohjelmistossa alueellisen identiteetin rakennustarpeina. Samat kappaleet ovat löytäneet tiensä omakustannetalleelle.

Virkistävänä vastakohtana modernin äänimaiseman ja 1900-luvun äänien moninaisuuden hallitsemien artikkeleiden rinnalla toimii Riitta Rainion kirjoitus, jossa luodaan katsaus kauemmaksi taaksepäin todellisen tai kuvitellun pastoraalin idyllin ääniin. Siitäkin löytyy silti kiinnostava yhtymäkohta moderniin äänimaisemaan: niin rautakaudella kuin nykypäivänäkin äänien avulla on tehty rajanvetoa ihmisen elinpiirin ja luonnon välillä. Teknologinen ääni, oli se sitten rautaisen kellon kilinää tai moottorin murinaa, merkitsee rajanvetoa inhimillisen kulttuurin ja sen ulkopuoliseksi käsitettävän ”luonnon” välillä. Silti kaikki menneisyyden äänet eivät olleet aikalaistensa korvissa kauniita, eikä niitä tule romantisoida vain niiden iän perusteella, kuten Vesa Kurkela omassa artikkelissaan osoittaa.

Tämänkään vuoksi ääniä ja äänimaisemassa tapahtuneita muutoksia ei voi tutkia yhteiskunnasta ja ajasta irrallisina ilmiöinä. Äänimaisematutkimuksessa keskeiset käsitteet, kuten melu ja hiljaisuus, ovat monimutkaisia ilmiöitä. Siksi kaikissa tutkimuksissa on huomioitu muun muassa kulttuuriin, historialliseen kontekstiin, tapoihin ja estetiikkaan liittyviä kysymyksiä riippumatta siitä, mitä lähestymistapaa tai tieteenalaa tutkimus edustaa. Monitieteisyys on ikään kuin sisäänrakennettu äänien ja äänimaiseman tutkimukseen. Se on myös tutkijalle suuri haaste, ja tähän haasteeseen kirja on pyrkinyt omalla tavallaan vastaamaan.

Äänimaisematutkimuksen tutkimushistoriasta ja keskeisistä käsitteistä

Äänimaisematutkimus on melko uusi tulokas tieteen kenttään. Nykyisin aiheesta kiinnostuneet muodostavat pienen mutta varsin vilkkaan tutkijaverkoston, jossa on edustajia kaikkialta maailmasta. Äänimaisematutkimuksessa ääniä ei käsitellä voittopuolisesti ympäristöongelmana eli meluna. Äänimaisemasta kiinnostuneet tutkijat pyrkivät tarkastelemaan erilaisia tapoja, joilla ihmiset ovat käyttäneet ja käyttävät ääniä: äänimaisemat ovat merkittäviä ihmisten keskinäisen kommunikaation kannalta, heidän identiteeteilleen ja heidän suunnistamiselleen erilaisissa fyysisissä ympäristöissä. Suuri osa ääntä koskevista julkaisuista on kuitenkin keskittynyt akustiikkaan (psykoakustiikka mukaan lukien) ja meluun. Ne tavat, joilla ääni toimii ”positiivisesti ympäristössä”, ovat harvemmin kiinnostaneet akustiikan tutkijoita.²

Äänimaiseman käsitteen lanseerasi kanadalainen säveltäjä ja kirjailija R. Murray Schafer 1960-luvun lopulla. Samoihin aikoihin (1969) Michael Southworth kehitti kaupunkien ääniympäristön tutkimisen metodeja Bostonissa. Kanadassa käynnistyneen ”maailman äänimaisemaprojektin” (*World Soundscape Project*, WSP) aktiivisin toimintavaihe sijoittui 1970-luvun alkupuolelle. WSP muodosti monitieteisiä kenttätutkimusryhmiä, jotka analysoivat esimerkiksi Vancouverin kaupungin äänimaisemaa sadan vuoden ajalta. Tutkimustaan he tekivät käymällä läpi arkistoja, haastatteleamalla ihmisiä, lukemalla kaupungista kertovaa kirjallisuutta ja tekemällä äänikävelyitä. Metodeja kehitettiin edelleen seuraavissa tutkimuksissa. Laajimmassa tutkimuksessa kartoitettiin viiden eurooppalaisen kylän äänimaisemarytmien suhdetta kylien sosiaaliseen elämään ja elinkeinoelämään. Kokeileva taide, erityisesti 1970-luvun kokeilut ja avantgarde-säveltäjä John Cagen ajatukset ovat olleet äänimaisematutkijoille hyvin tärkeitä. Tämä on helppo ymmärtää: myös taidekokeilijat pyrkivät innokkaasti lähentämään taidetta ja yhteiskuntaa toisiinsa.³

R. Murray Schafer määrittelee kirjassaan *Tuning of the World* äänimaisematutkimuksen keskeisen käsitteen ”äänimaisema” seuraavalla, nyt jo hieman vanhentuneelta kuulostavalla tavalla: ”Äänellinen ympäristö. Teknisesti ottaen se voi olla mikä tahansa äänellisen ympäristön osa, jota voidaan tutkia. Termi voi viitata reaaliin ympäristöihin tai abstrakteihin konstruktioihin, kuten sävellyksiin tai nauhamontaaseihin, erityisesti silloin kun niitä tarkastellaan ym-

päristöinä.”⁴ Nykyisin ei juurikaan puhuta sävellyksistä äänimaisemina, vaikka Kanadassa useat säveltäjät kutsuvatkin itseään äänimaisemasäveltäjiksi. Uudemmassa määritelmässään Schafer puhuu äänimaisemasta yksinkertaisesti sinä äänten kenttänä – melun, musiikin, luonnon äänten, ihmisten tai teknologian äänten kokonaisuutena – jossa kulloinkin olemme.⁵ Säveltäjä ja viestintätutkija Barry Truax korostaa, että äänimaisema ei ole yksinkertaisesti ”ääniympäristön” synonyymi: ”Se [äänimaisema] viittaa siihen, kuinka yksilö tai yhteisö kokonaisuudessaan ymmärtää ääniympäristön sitä kuunnellessaan.”⁶ Toisaalta on syytä pohtia myös sitä, onko järkevää tai edes mahdollista pitää näitä käsitteitä tiukasti erillään toisistaan: yksilö tai yhteisö kokee ja ymmärtää aina suhteessa ympäristöönsä.

Barry Truax onkin kehittänyt äänimaiseman tutkimukseen kommunikatiivisen mallin. Mallissa suurin paino on äänen kontekstuaalisuudella. Truax esittää, että ”akustinen kokemus luo ja muovaa sitä rutiininomaista suhdetta, joka meillä on eri ympäristöihin.”⁷ Lähestymistapa muistuttaakin uudempia sosiaaliteoreettisia keskusteluja, joissa konteksteja ei käsitellä vakaina kokonaisuuksina. Kontekstit eivät vain ”vaikuta” ilmiöihin (kuten taiteeseen, musiikkiin), eivätkä ilmiöt vain yksinkertaisesti ”heijasta” konteksteja. Truaxin lähestymistavassa myös konteksteja voidaan tutkia äänimaisemailmiöistä käsin.⁸

Suomeen äänimaisematutkimus rantautui 1980-luvun loppupuolella. Tampereen ja Turun yliopistojen etnomusikologian opettajat ja opiskelijat ovat olleet luotsaamassa sekä pieniä että suuria, kansainvälisiä äänimaisemaprojekteja.⁹ Heidän erityisenä osaamisalueenaan voidaan pitää etnografisia ja kulttuurintutkimuksellisia kuulokulmia erilaisiin kenttäaineistoihin. Suomessa on tutkittu esimerkiksi tamperealaisten liikehuoneistojen äänimaisemia,¹⁰ virtolaisen Liedempohjan kylän navetoiden tai Helsingin kirjastojen äänimaisemia,¹¹ akustisen ekologian käsitettä ja italialaisen vuoristokylän äänellistä identiteettiä,¹² radion asemaa työpaikan äänimaisemassa sekä akustista kommunikatiota Skotlannissa ja Etelä-Ruotsissa.¹³ Toistaiseksi laajin suomalainen projekti on ollut Suomen Akatemian vuodesta 1998 rahoittama *Acoustic Environments in Change*, jossa tutkitaan eurooppalaisten kylien äänimaisemien muutoksia.¹⁴ Myös Joensuun yliopiston perinteentutkimuksessa on tutkittu esimerkiksi kansanmusiikkifestivaali Kihauksen äänimaisemaa.¹⁵ Urbaanista äänimaisemas-

ta on kirjoitettu myös Teknillisen korkeakoulun yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisussa¹⁶ ja Helsingin äänimaiseman muuttumista ja meluongelman kehittymistä on tutkittu Helsingin yliopiston historian laitoksella.¹⁷ Helsingin yliopiston sosiaali- ja taloushistorian laitoksella on lisäksi valmistumassa mainosmusiikkia ja kaupallista äänimaisemaa koskeva väitöskirja.¹⁸

Tämän artikkelikokoelman pyrkimyksenä onkin paitsi koota yhteen suomalaiset äänimaisemasta kiinnostuneet tutkijat pohtimaan tutkimuskenttää myös laajentaa näkökulmaa entisestään. Kansainvälisestikin ajateltuna äänimaisematutkimuksen uutena aluevaltauksena voi pitää artikkelikokoelman historiallista näkökulmaa, joka tuo esille ennen tutkimattomia asioita menneiden aikojen äänistä ja äänimaisemista.

Osalle kirjoittajista historiallisen näkökulman ”hyödyntäminen” näin tietoisesti tuotti ylimääräistä päänvaivaa: kommentti ”jonkinlaisen positiivisen identiteettikriisin paikka tuollainen pohdiskelu ja peilaaminen ’toiseen’ [menneeseen] joka tapauksessa oli” kuvanee tätä prosessia. Kaikki asiaa kommentoineet kuitenkin pitivät historiallisen näkökulman huomiointia positiivisena ja se tuntui useille avaavan uusia näköaloja ja aineistojakin. Yhden kirjoittajan mukaan ”tapahtunut myös opetti avarakatseisuutta tulevia töitä ajatellen. Diakroninen aprikointi toi entisestään selvyyttä siihen, minkä vuoksi asiat olivat muotoutuneet siksi mitä ne tänä päivänä ovat.” Joidenkin kirjoittajien mielestä historiallisen näkökulman korostaminen tuntui keinotekoiselta, sillä mennyt on väistämättä läsnä nykyisyydessä: ”mennyt on meissä”. Helmi Järviluoma katsookin, että nykypäivän ja menneen erottelu olisi kummallista ja aikansa elänyttä, sillä äänimaisematutkimus itsessäänhän on koko olemassaolonsa ajan ollut kiinnostunut historiasta.

Toivomme, että kirjamme antaa myös lukijalle välineitä kuunnella nykyajan ääniä ja äänimaisemia hieman uusin korvin.

Artikkeleiden lyhyt esittely

Ensimmäisen luvun otsakkeen ”Kaikuja menneisyydestä” alle on koottu artikkeleita, joiden yhteisenä nimittäjänä on menneiden äänten muistaminen ja muisteleminen.

Tero Hyvärinen tarkastelee artikkelissaan ”Put put ja mur – vanha keski-moottori ja nostalgia” vanhojen veneenmoottorien ääniä, nauvolaisten niistä haastatteluissa antamia mainintoja sekä kahta kaunokirjallista lähdeä samasta aiheesta. Tekstin keskeinen teema on nostalgia, jonka sisältöä ja merkitystä Hyvärinen pohtii Svetlana Boymin ja Christopher Laschin nostalgiamääritelmien kautta. Kirjoittajan mukaan nauvolaisten suhtautuminen vanhoihin moottoreihin ja niiden ääniin on kiintoisa, koska se täyttää nostalgiamääritelmien kriteerit mutta samalla kyseenalaistaa määritelmissä ilmenevät emotionaaliset ja moraaliset arvot.

Heikki Uimonen käsittelee artikkelissaan Sointulan utopiyhteisön äänimaisemaa ja sen muuttumista. Kollektiivi perustettiin runsaat sata vuotta sitten Kanadan länsirannikon saarelle Brittiläiseen Kolumbiaan. Artikkelissa tarkastellaan sitä, kuinka yhteisön tärkeänä pitämät arvot ilmenevät ympäristö-ääniä koskevana toimintana, puheena tai painettuna tekstinä. Huomiota kiinnitetään myös yhteisölle tärkeän musiikkitoiminnan muutoksiin. Suomenkielisen ja suhteellisen eristyneen Sointulan äänimaisemaa ovat muuttaneet teknisten laitteiden yleistymisen ja ulkopuolisten vaikutteiden asteittainen lisääntyminen. Idealistien mennyt ja nykyinen äänimaisema rakentuu artikkelissa kirjallisten lähteiden, haastattelujen ja Sointula Museumin kokoelmien varaan.

Helmi Järviluoma lähtee artikkelissaan ”Äänimaisema ja sosiaalinen muisti” siitä, että muistin käsite on oleellinen tutkijalle, joka lähestyy äänimaisemia kulttuurianalyttisesti. Muistitutkimus analysoi linkkejä yksilöiden tai ryhmän muistojen ja historian, kulttuurin ja yhteiskunnan välillä. Tutkimuksen lähtökohta on kuitenkin paikallisessa, subjektiivisessa – muistin erityisyydessä. Järviluoma kartoittaa artikkelissaan yhtäältä äänimuistojen tutkimisen teoreettis-metodista ongelmakenttää ja käy läpi kuulokulmia sosiaalisen, kollektiivisen ja kulttuurisen muistin käsitteisiin. Toisaalta hän kuulostelee *Acoustic Environments in Change* -projektissa (AEC) kerättyä äänimuistoaineistoa ja nostaa esiin sosiaalisen muistin, äänimaiseman tutkimisen ja yhteiskunnan muu-

toksen kannalta kiinnostavia kysymyksiä. Käsittelyssä ovat erityisesti haastattelupuheessa tapahtuvat kuulokulmien vaihdokset menneestä nykisyysyteen ja tulevaisuuteenkin. Produktiivinen muistaminen kuuluu esimerkiksi silloin, kun haastateltavat piirtävät menneen karttaa nykypäivään ja tuovat sitä kautta oman kehollisen ja paikallistuneen menneisyytensä nykyiseen kokemukseensa.

Artikkelikokoelman toisen luvun ”Eetteriä ja estetiikkaa” otsikon alle kerättyjen artikkeleiden yhteisenä nimittäjänä on äänen- ja musiikintallennukseen liittyvän teknologian kehittyminen.

Vesa Kurkelan kirjoitus ”Kiljuvat sopraanot ja ihana Markus-setä – varhaisen radioäänten kulttuuriset ristiriidat” kuvaa niitä reaktioita, joita varhaisvuosien Yleisradion lähetykset herättivät kuulijoissa. Pohtimisen aiheena ovat epämiellyttävinä pidetyt radioäänet sekä inhokokemusten syyt. Kuuntelijapalautteissa moitittiin erityisesti oopperatyyllillä laulavien naisten ääntä. Syytä sopraanoinhoon etsittiin äänentoistotekniikasta ja vieraan musiikkityylin herättämistä ärtymyksestä. Taiteellista naislaulua ei hyväksytty senkään vuoksi, että kansankulttuurissa julkinen yleisyys ja juhallinen retoriikka oli totuttu kuulemaan vain miesten esittämänä.

Petri Kuljuntausta käsittelee artikkelissaan ympäristöäänien ja äänimaisemien roolin muuttumista äänitehosteesta itsenäiseksi esteettiseksi ilmaisuvälineeksi akustisessa taiteessa. 1950–1960-lukujen varhaisiin äänikokeiluihin vaikuttivat kansainväliset virikkeet (uudet äänikuunnelmat ja elektroakustinen musiikki) sekä Yleisradion studioteknologiassa ja -koulutuksessa tapahtunut kehitys. Mikrofoni- ja nauhurityöskentelyyn keskittyneen toiminnan keskipiste oli Yleisradio, joka tarjosi välineellisen pohjan ja tarpeellisen tietotaidon teoksen toteuttamiseen. 1950-luvulla kaupunkiaänityksiä ryhdyttiin tekemään kannettavilla magnetofoneilla. Ulkonauhoitusten myötä kertyneet niin sanotut pisteäänet ja miljöönauhoitukset tallennettiin Yleisradion Tehoston systemaatioituun äänikokoelmaan, joka palveli myös akustisten teosten äänitarpeita.

Juha Korvenpää pohtii artikkelissaan ”Arkipäiväiset äänet musiikissa” sitä, miten musiikissa arkiääniä on tuotu osaksi teoksia eri tavoin riippuen teknologian tarjoamista mahdollisuuksista. Vertailukohtanaan Korvenpää käyttää tiettyjen 1900-luvulla eläneiden kuvataiteilijoiden taideyleisössä herättämää häm-

mennystä taiteilijoiden asettaessa näyttelyihin esille aiemmin arkisina pidettyjä esineitä. Korvenpää pohtii artikkelissa tätä ilmiötä musiikin kannalta: nykyisin musiikkia voi kuulla missä vain, ja usein musiikin ja ympäristön äänet sekoittuvat. Populaarimusiikissa äänentallennuksesta johtuneet virheetkin on otettu taiteelliseen käyttöön. Musiikinkuuntelija joutuu yhä useammin pohtimaan, ovatko kaikki hänen musiikissa kuulemansa äänet musiikkiteoksen osia.

Kirjan kolmanteen lukuun "Kone puutarhassa" on sijoitettu artikkelit, joissa pohditaan modernin teknologian merkitystä äänten tuottamisessa: kuinka teknologiset äänet ulottuvat syrjäisimpiinkin maailman kolkkiin ja kuinka ääni voidaan digitalisoinnin avulla irrottaa fyysisestä lähteestään.

Outi Ampuja pohtii artikkelissaan "Kohti keinotekoista äänimaisemaa? Moderni äänimaisema inhimillisen suunnittelun ja muuntelun piirissä" keinotekoisien äänimaiseman käsitteen mielekkyyttä modernissa äänimaisemassa tapahtuneiden muutosten kuvaajana. Artikkelissa keskitytään käsitteen teoreettisten lähtökohtien esittelyyn, ja pohditaan erityisesti modernin teknologian merkitystä äänimaisemalle: antaako moderni teknologia meille avaimet suunnitella ja muunnella äänimaisemaa aivan eri mittakaavassa kuin koskaan ennen? Artikkelissa selvitetään myös tapoja, joilla äänimaisemallisen todellisuuden muuntelusta ja suunnittelusta päätetään. Lisäksi siinä pohditaan luonnonhiljaisen äänimaiseman asemaa ja merkitystä modernin äänimaiseman arvioinnin esteettis-moraalisena mittapuuna.

Marko Aho käsittelee artikkelissaan "Sointien simulacra, eli musiikkia kyborgien makuun" digitaalipianon ontologiaa. Jean Baudrillard kutsuu simulakrumiksi sellaista tilannetta, jossa representaatioiden ja niiden todellisuudessa olevien referenttien välinen ero katoaa: todellisuus mitätöityy kun saavumme hyperreaalisuuteen, jossa erilaiset kuvat poikivat uusia kuvia ilman tarvetta alkuperäiselle "todellisuuden" referentille. Missä vaiheessa sointien simulointia olemme nyt? Onko vääjäämätön kehityksen päätepysäkki se, että digitaalinen simulacrum todella muuttuu standardiksi ja alkuperäinen akustinen ääni koetaan digitaalisen vastineensa irvikuvaksi? Onko niin, että digitaalipianot omalta osaltaan tasoittavat tietä ruumiillisuuden kuolemalle ja koneihmisen nousulle?

Kokoelman neljännessä luvussa "Markkinahumua" liikutaan kaupallisen äänimaiseman kehityksen ilmiöissä. Kaarina Kilpiö tarkastelee artikkelissaan

myymiseen ja myynnin edistämiseen liittyvän äänimaiseman muutoksia 1900-luvun kuluessa. Auditiivinen tavaroiden ja palveluiden mainostaminen on hyvin vanha perinne. Kun mainostettavat tuotteet viime vuosisadan edetessä valmistettiin yhä suuremmissa yksiköissä, siirtyi myös mainonnan ääni vanhalla henkilökohtaiselta tasolta, kuuluttajien ja kaupustelijoiden viestinnästä, joukkoviestinnän osaksi. Samaan aikaan mainonnan sisäinen äänimaisema kehittyi vastakkaiseen suuntaan, yhä intiimimmäksi.

Anni Rannan artikkeli käsittelee liiketilan äänimaisemaa, erityisesti ohjelmoitua taustamusiikkia. Artikkelissa tehdään historiallinen katsaus taustamusiikkiin alkaen *Muzak Corporationin* perustamisvuodesta 1934. Suomen tilannetta valotetaan vierailemalla kahdessa taustamusiikkia tuottavassa yrityksessä. Artikkelin keskeinen teema on murros, jossa perinteisen instrumentaalisen taustamusiikin on syrjäyttämässä ajankohtainen markkinavetoinen populaarimusiikki.

Viidennen otsakkeen ”Äänellistä rajankäyntiä” alle on koottu artikkelit, joissa käsitellään sitä, miten äänellä on voitu kontrolloida tilaa ja kuinka kuuloaistin kautta saatua tietoa voidaan jäsentää muun muassa ajallisesti.

Riitta Rainion artikkelin ”Mikält kellot kuuluut, sikält pahat pajetkoot!” aiheena on suomalaisen kansankulttuurin rituaalinen äänenkäyttö. Kimmokkeen aiheeseen on antanut havainto siitä, että viime vuosisatoina talteen keräystä perinneaineistosta löytyy lukuisia loitsuja, taikoja ja juhlatapoja, joissa erilaiset äänet tai äänettömyys ovat keskeistä ainesta. Meluamalla tai hiljentymällä kontrolloitiin ympäröivää tilaa ja neuvoteltiin aikakausittain vaihtuvista hierarkioista toimeentulon kannalta keskeisten tahojen, mahtavaksi koetun henkimaailman ja luonnon kanssa. Keskeisenä ajatuksena artikkelissa on kiinnittää huomiota siihen, että kansanuskolla oli tällainen akustinen ulottuvuus.

Noora Vikman lähestyy kirjoituksessaan ”Ikkunaluukkuja äänimaisemaan – äänimaiseman rytmiikasta ja kulttuurisista tauoista” kysymystä äänimaiseman rytmistä. Vikman pohtii artikkelissaan sitä, miten kuuloaistin kautta saatu tieto ja aistimus jäsenyy ja miten sitä jäsennetään ajallisesti. Artikkelin kysymykset liittyvät yleisemmin yhteisen tilan kokemiseen, merkityksellistämiseen ja muuttamisen tarpeeseen. Äänimaiseman rytmittäminen voi olla myös avain äänimassan määrän hallitsemiseen. Artikkelin esimerkit ovat pohjoisitalialai-

sesta Cembran kylästä, jossa Vikman on tehnyt väitöskirjatyötään. Muun muassa kirkonkellojen soitto, paikallisperinnettä elvyttävä lauluharrastus ja paikallisten äänimaisemien äänittäminen kertovat kylän äänimaiseman aktiivisesta kuuntelusta.

Viitteet

- ¹ Jameson 2002, s. 1–2.
- ² Truax 1984 (2001).
- ³ Järviuoma – Wagstaff 2002.
- ⁴ Schafer 1977, s. 274–275; suomenkielinen käännös Järviuoma 2003, s. 349.
- ⁵ Schafer 1992.
- ⁶ Truax 1984 (2001), s. xii; suomenkielinen käännös Järviuoma 2003, s. 349.
- ⁷ Truax 1984 (2001), s. 11.
- ⁸ Järviuoma 2003, s. 349–350.
- ⁹ Esim. Järviuoma – Kurkela 1991; Järviuoma 1994; Järviuoma 2002.
- ¹⁰ Honkanen – Junntila 1991.
- ¹¹ Pöyskö 1994; Peltonen 1998.
- ¹² Vikman 1999; Vikman 2002.
- ¹³ Uimonen 1999; 2002.
- ¹⁴ Ks. esim. Järviuoma 2002.
- ¹⁵ Hirvonen 2002.
- ¹⁶ Lainevuo 1998.
- ¹⁷ Jokinen 2001.
- ¹⁸ Kilpiö 2004.

Kirjallisuus

- Hirvonen 2002: Saira Tellervo Hirvonen, ”Täältä kuuluu soiton jytkä ja rallatuksen ääni.” Kansanmusiikkifestivaali Kihauksen kehityksen ja äänimaiseman etnografinen tarkastelu. Julkaisematon pro gradu -työ. Joensuun yliopiston perinteentutkimus.
- Jameson 2002: Fredric Jameson, *A Singular Modernity. Essays on the Ontology of the Present*. Verso, New York 2002.
- Jokinen 2001: Outi Jokinen, *Melun sieto modernina kansalaishyveenä. Ympäristömelua koskevat diskurssit Helsingissä vuosina 1930–2001*. Julkaisematon pro gradu -työ. Helsingin yliopiston historian laitos.
- Honkanen – Junntila 1991: Tiina Honkanen – Marja-Leena Junntila, *Äänimaisemia Tampereen keskustan liikekorttelissa. Musiikin suunta*, vol. 13, nro 1/1991. Ss. 5–22.
- Järviuoma 1994: Helmi Järviuoma (toim.), *Soundscapes: Essays on Vroom and Moo*. Kansanperinteen laitos J19 & Rytmii-instituutti A2, Tampere 1994.
- Järviuoma 2002: Helmi Järviuoma, *Memory and Acoustic Environments: Five European Villages Revisited*. Teoksessa Ellen Waterman (toim.), *Sonic Geographies Remembered and Imagined*. Yearbook of Soundscape Studies Vol. 2. Penumbra Press, 2002.
- Järviuoma 2003: Helmi Järviuoma, *Oletko maisemissa? Lyhyt johdatus äänimaisematutkimukseen*. Teoksessa Tuomas Eerola – Jukka Louhivuori – Pirkko Moisala (toim.), *Johdatus musiikintutkimukseen*. Suomen musiikkiteollinen seura, Helsinki 2003.
- Järviuoma – Kurkela 1991: Helmi Järviuoma – Vesa Kurkela, *Korvintodistajat kaupungin kentillä. Musiikin suunta*, vol. 13, nro 1/1991. Ss. 1–2.
- Järviuoma – Wagstaff 2002: Helmi Järviuoma – Gregg Wagstaff (toim.), *Soundscape Studies and Methods*. Suomen Etnomusiikologinen Seura Julk. 9, Turun yliopiston taideaineiden laitos A 51. Helsinki 2002.
- Kilpiö 2004: Kaarina Kilpiö, *Kulutuksen sävel. Suomalainen mainoselokuvamusiikki 1950-luvulta 1970-luvulle*. Julkaisematon väitöskirjan käsikirjoitus. Helsingin yliopisto, yhteiskuntahistori-

an laitos.

- Lainevo 1998: Ari Lainevo, Kaupunki kuulolla. Teoksessa Liisa Knuuti (toim.), Aistien kaupunki. Ss. 45–54. YTK, Teknillinen korkeakoulu, yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, C 47, Espoo 1998.
- Peltonen 1998: Maru Peltonen, On the Soundscapes of Two Public Libraries in Helsinki. Teoksessa R. Murray Schafer – Helmi Järviluoma (toim.), Northern Soundscapes. Yearbook of Soundscape Studies, vol. 1. University of Tampere, Department of Folk Tradition Publ. 27 & Virrat Research 15. Tampere, 1998.
- Pöyskö 1994: Maru Pöyskö, The Blessed Noise and Little Moo – Aspects of Soundscape in Cowsheds. Teoksessa Helmi Järviluoma (toim.), Soundscapes: Essays on Vroom and Moo. Kansanperinteen laitos J19 & Rytmi-instituutti A2, Tampere 1994.
- Schafer 1977: R. Murray Schafer, The Tuning of the World. Alfred Knopf, New York 1977.
- Schafer 1992: R. Murray Schafer, A Sound Education. Arena editions, Indian River 1992.
- Truax 1984 (2001): Barry Truax, Acoustic Communication. Abiex Publications, Westport, Connecticut 1984.
- Uimonen 1999: Heikki Uimonen, Radio työpaikan äänimaisemassa. Acoustic Environments in Change. Working Papers II/Työraportteja II: 1999. TY musiikkitiede ja TaY Etnomusikologia, Turku 1999.
- Uimonen 2002: Heikki Uimonen, You don't hear anything 'round here! – Cognitive Maps and Auditory Perception. Teoksessa Helmi Järviluoma – Gregg Wagstaff (toim.), Soundscape Studies and Methods. Suomen Etnomusikologinen Seura Julk. 9, Turun yliopiston taideaineiden laitos A 51. Helsinki 2002.
- Vikman 1999: Noora Vikman, Akustisen ekologian ekologiset diskurssit. Acoustic Environments in Change. Working Papers I / Työraportteja I: 1999. Turun yliopiston musiikkitiede ja Tampereen yliopiston Etnomusikologia, Turku 1999.
- Vikman 2002: Noora Vikman, Looking for a 'Right Method' – Approaching Beyond. Teoksessa Helmi Järviluoma – Gregg Wagstaff (toim.), Soundscape Studies and Methods. Suomen Etnomusikologinen Seura Julk. 9, Turun yliopiston taideaineiden laitos A 51. Helsinki 2002.